

Таким образом, анализ содержательной стороны языковой картины мира того или иного этноса помогает понять, чем различаются национальные культуры, как они дополняют друг друга в контексте мировой культуры. Паремии тематической группы «человек – труд», отражая универсальные для английской, русской и белорусской культур нормы и жизненные принципы, отношение народа к труду, сохраняют свои отличительные черты и образное наполнение. Различия касаются плана выражения, распределения норм, ассоциаций и аллегорий при восприятии понятия «труд» как ценности жизни. Например, значение паремий: *A close mouth catches no flies* (закрытый рот мух не ловит) – *под лежащий камень вода не течет*; *белая зямля не народзіць пшана* – можно сформулировать таким образом: «для того чтобы чего-то добиться в жизни, надо приложить к этому определенные усилия». Каждая из паремий отражает особенное мировосприятие народов: у белоруса труд ассоциируется с землей, необходимостью ее возделывать, у русского – со способностью сдвинуть с места камень. Это свидетельствует о том, что для белорусского и русского народов труд – неотъемлемое взаимодействие с природой. «Сухая» логичность английской паремии говорит о закономерном отличии видения мира англичанами и восточными славянами, о специфике передачи в языке важных для представителей той или иной страны реалий через лексику с национально-культурным компонентом.

Литература

1. Апресян, Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Вопросы языкознания / Апресян Ю. Д. – Москва, 1995. – № 1. – С. 37–67.
2. Гончарова, Н. А. Proverbia et dicta: шестиязычн. словарь пословиц, поговорок и крылатых слов / Н. А. Гончарова [и др.]; под ред. Н. А. Гончаровой. – Минск: Беларус. асц. «Конкурс», 2008. – 352 с.
3. Маслова, В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – Москва: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.

Адлюстраванне нацыянальнай самасвядомасці ў апавяданні М. Гарэцкага «У 1920 годзе»

*Глазман Л. Я., асп. ВДУ імя П. М. Машэрава,
наук. кір. праф. Сінькова Л. Д., д-р. філал. навук*

Максім Гарэцкі прыкмячаў самыя розныя адценні і звязаныя з імі праблемы беларускай рэчаіснасці першых дзесяцігоддзяў XX стагоддзя. У гарніле ваенных катаклізмаў, развалу Расійскай імперыі, узнікнення новых

абрысаў еўрапейскіх дзяржаў пісьменніку ўдалося зрабіць відавочнай праблему адраджэння нацыянальнай самасвядомасці, якому, на думку аўтара, перашкаджала найперш няпэўнае, «прамежкавае» паміж Польшчай і Расіяй становішча краіны. Апавяданне «У 1920 годзе» добра адлюстроўвае гэтую і іншыя прычыны нясталасці нацыянальнага самаўсведамлення беларусаў.

Ужо сама назва адсылае чытача да Савецка-польскай вайны 1919–1920 гг., ахвярай якой зрабілася тэрыторыя нашай краіны. Першыя радкі апавядання ўдакладняюць час дзеяння. Як вядома, увосень 1920 г. пасля жнівеньскага разгрому Чырвонай арміі пад Варшавай Польшча перайшла ў наступленне і канчаткова заняла значную частку Беларусі. Згодна перамовам, на якія беларускіх дэлегатаў не запрасілі, і падпісанаму ў кастрычніку перамір’ю тэрыторыя Беларусі была падзелена паміж двюма дзяржавамі. Беларускі народ адказаў на падзел узброеным паўстаннем, цэнтрам якога стаў Слуцк на чале з радай БНР. Вось чаму галоўны герой апавядання вымушаны нелегальна знаходзіцца на «сваёй крэўнай зямлі <...> бы нейкі крымінальнік» [1, с. 25].

Даволі неадназначны, разгалінаваны па сваім ідэйна-мастацкім змесце твор адны даследчыкі (М. І. Мушынскі) успрымаюць як «зрэз рэчаіснасці <...> дзе чытачу даецца магчымасць самастойна разабрацца ў складанасцях жыцця» [2, с. 234–235], іншыя (І. П. Чыгрын) адзначаюць пераважнае значэнне для ідэйнага зместу твора станоўчых персанажаў – правадніка і народнага чалавека [3, с. 36–37]. І насамрэч справамі беларусізацыі як на заходніх, так і на ўсходніх тэрыторыях Беларусі займаліся не толькі сумленныя людзі (герой-апавядальнік, сям’я сяляніна-правадніка, які дапамагае апавядальніку перайсці цераз лінію фронту паміж Мінскам і Вільняй), але таксама прыстасаванцы, што дбаюць найперш пра асабістыя выгоды і не вераць у рэальнасць і перспектывы беларускай дзяржаўнасці. Сутыкненне такіх розных людзей, іх матываў і пазіцый надае апавяданню асаблівую рэалістычнасць, а прысутнасць адданых нацыянальнай справе герояў выконвае, бясспрэчна, вельмі важную ідэйную функцыю. Да таго ж пісьменнік, кіруючыся прынцыпамі гістарычнай праўды, акцэнтуюе ўвагу на росце свядомасці, асабістай актыўнасці простых людзей, такіх, як сялянін-праваднік. Гэтыя людзі разумеюць, што знаходзяцца ў абставінах, калі за сваё месца ў жыцці, свае інтарэсы трэба змагацца самім. Але такіх людзей, паказвае Гарэцкі, занадта мала. Большасць, на жаль, складаюць такія, як няшчырыя «беларусізатары» з абодвух бакоў ад лініі фронту: з савецкага (настаўнік) і з польскага (вярбоўшчык у беларускае войска). Першы – нахлебнік і дармаед, другі – увогуле вораг, які чакае, пакуль «карабель дасць цечу», каб самому ў зручны момант яго атапіць. Пісьменнік паказвае: трагізм катастрафічных ваенных падзей, што скончыліся Рыжскім мірам і падзелам Беларусі на Заходнюю і савецкую, прадвызначаны не толькі глабальнымі прычынамі. Важная і недастатковасць патрыятычных настройў сярод саміх беларусаў.

Аднак нават у самых безвыходных абставінах, у часы паражэнняў – а апавяданне пісалася менавіта ў такі перыяд – Гарэцкі верыць у недарэмнасць змаганняў: «беларуская агітацыя страшэнна шырыцца. У нас увесь народ за беларусаў, хоць другі дагэтуль і не ведаў, што ён таксама беларус. За беларусамі цяпер пойдзе кожны селянін...» [4, с. 117]. Гарэцкі не рэабілітуе настаўніка, з вуснаў якога гучаць гэтыя словы, але той факт, што нават такія несвядомыя людзі не могуць ігнараваць рэальнасць нацыянальнага адраджэння на ўскраінах Расійскай імперыі, дзе палымнее вайна, выяўляе цвёрдую веру самога пісьменніка ў вяртанне народа да сваёй нацыянальнай ідэнтнасці.

Такім чынам, у пазначаным апавяданні М. Гарэцкі не толькі паказвае супярэчнасці складанага для краіны часу, не толькі звяртае ўвагу чытача на катастрафічнасць і разбуральны характар падзей, а шукае прычыны крызісных сітуацый і шляхі выхаду з іх. Менавіта гуманістычная пазіцыя аўтара дазволіла яму паказаць пераадоленне гістарычных катаклізмаў як на сацыяльным, так і на асобасным узроўні чалавечага існавання.

Літаратура

1. Корань, Л. Дынаміка жанравых структур у беларускай прозе XX ст. / Л. Корань // Цукровы пеўнік: літ. – крытыч. арт. – Мінск: Маст. літ., 1996. – С. 5–155.
2. Мушынскі, М. Падвіжнік з малой Багацькаўкі: жыццевы і творчы шлях Максіма Гарэцкага / М. І. Мушынскі. – 2-е выд. – Мінск: Беларуская навука, 2013. – 543 с.
3. Чыгрын, І. П. Паміж былым і будучым: проза Максіма Гарэцкага / І. П. Чыгрын. – Мінск: Навука і тэхніка, 1994. – 168 с.
4. Гарэцкі, М. Збор твораў. У 4 т. / М. І. Гарэцкі. – Мінск: Маст. літ., 1984. – Т. 1.: Апавяданні 1913–1930. – 446 с.

Психоэмоциональное состояние несовершеннолетней девушки в период беременности

*Гучкова А. С., магистрант ВГУ им. П. М. Машерова,
науч. рук. Богомаз С. Л., канд. психол. наук, доц.*

Как указывают статистические данные, большинство белорусских девушек начинают половую жизнь в возрасте 14,5–15 лет. Несмотря на различное множество способов контрацепции и инновационных достижений в области акушерства и гинекологии, множество несовершеннолетних девушек беременеют, а впоследствии становятся юными матерями. В связи